

รู้รักษาตัวรอดเป็นยอดดี

โดย สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (หม่อมสารเถร)

วัดราชผาติการาม

แขวงวงจรีพยาบาล เขตดุสิต กทม.

ท่านสาธุชนทั้งหลาย

ในลำดับต่อไปนี้จะได้รับบรรยายธรรมะบางประการ เพื่อเป็นเครื่องเกื้อกูลการศึกษาธรรม เมื่อได้ฟังแล้วกำหนดจดจำไว้แล้วนำไปปฏิบัติตาม ก็จะถึงความเจริญงอกงามไปพลุลักษณ์ในธรรมของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตามกำลังแห่งการปฏิบัติ ธรรมะนั้นเหมือนยาหรืออาหาร ยาถ้าตั้งไว้ดูเฉยๆ ไม่รับประทาน โรคก็ไม่หาย อาหารถ้าไม่รับประทานก็ไม่อิ่ม ธรรมะก็เหมือนกัน ไม่ปฏิบัติไม่ได้ประโยชน์อะไรเลย เราฟังแล้วจึงต้องทำตาม เพราะธรรมะเป็นเครื่องแก้ความร้อนใจ ทำความร้อนใจให้สงบให้ใจสบาย ท่านจึงพรรณนาประโยชน์ของการปฏิบัติธรรมไว้ว่า

สกุทควา ฆมมรตน์ โอสถ์ อุตตม์ วร

ปริพาหุปสมน์ ฆมมเตเซน โสตุคินา

นสฺสนตุปทุททา สพฺเพ ภยา วุปสเมนตุ เต

แปลว่า เพราะกระทำความเคารพคือปฏิบัติตามพระธรรมะรัตนะ อันเป็นโอสถสูงสุดประเสริฐ เป็นเครื่องระงับความกระวนกระวายใจได้ ขอลูบทูทั้งปวงจงเหือดหายไป ขอภัยทั้งหลายของท่านจงสงบโดยสวัสดิ ด้วยเดชแห่งธรรมรัตนะ ดังนี้

"รู้รักษาตัวรอดเป็นยอดดี" เป็นภาษิตเก่า นำมาเป็นหัวข้อเรื่อง บางท่านให้ความเห็นว่า เป็นการเอาตัวรอดหรือแหวกช่องน้อยแต่พอตัว ไม่ได้นึกถึงผู้อื่น หรือผู้อื่นจะเป็นอย่างไรก็ช่าง เรารอดตัวก็แล้วกัน ความเห็นอย่างนี้ไม่ถูก ตัวเรายังไปไม่รอดรักษาไม่ได้แล้ว จะไปเพื่อแต่ผู้อื่นได้อย่างไร คนจะทำประโยชน์แก่ผู้อื่น คนของตนต้องดีก่อน เมื่อตนของตนไม่ดีจะทำให้คนอื่นดีได้อย่างไร ภาษิตนี้จึงหมายความว่า ให้ทำตัวเราให้ดีเสียก่อนเป็นเบื้องต้น พระพุทธเจ้า

เสด็จออกทรงผนวช ก็เพราะทรงมีพระกรุณาที่จะช่วยผู้อื่น จึงทรงทำพระองค์ให้ดีกว่าก่อน

ครูไม่มีความรู้จะสอนนักเรียนได้อย่างไร พระพุทธเจ้าก็ตรัสว่าควรทำคนให้มีศีลสมควร ตรัสสอนให้ปกครองคน เหมือนทางบ้านเมืองจัดการปกครองหัวเมืองชายแดน ให้มั่นคงทั้งภายในภายนอก ด้วยปักเสาระเนียดไว้ด้านนอก ขุดคูไว้ป้องกันเป็นขั้นที่ 2 พูนคันคูหรือเชิงเทินไว้ให้สูงเป็นขั้นที่ 3 เตรียมศัสตราวุธไว้พร้อมเป็นขั้นที่ 4 เตรียมกำลังพลไว้พร้อมพร้อมเป็นขั้นที่ 5 วางกำลังผู้เฝ้าประตูหรือนายประตูที่ชาญฉลาดเป็นขั้นที่ 6 ทำกำแพงให้มั่นคงไว้เป็นขั้นที่ 7 คือ ชั้นใน นับจากข้างนอกไปหาข้างใน สมมติเรียกว่ากำแพง 7 ชั้น สำหรับป้องกันอันตรายภายนอกภายใน

เมื่อข้าศึกจู่โจมเข้ามาจะได้คิดเครื่องป้องกันเข้าไม่ได้ทันที พอที่จะได้เตรียมต่อสู้ข้าศึกศัตรู เมื่อเข้ามาครั้งแรกก็คิดเสาระเนียด ข้ามเสาระเนียดมาได้ก็คิดคู ถ่วงพินทุเข้ามาได้ก็คิดที่เชิงเทิน เมื่อเข้าเชิงเทินได้ ก็จะถูกประหารด้วยอาวุธซึ่งพุ่งซัดเข้าใส่ด้วยกำลังโยธาทหาร หากผ่านพินทุเข้ามาได้ก็จะถูกนายประตูขัดขวาง แม้จะขณะนายประตูจู่โจมเข้ามาได้ก็ยังมีกำแพงอันแน่นหนาเป็นชั้นใน ผู้จะต่อสู้ข้าศึกศัตรูภายใน คือ กิเลส ความชั่วความเสียของเรา หรือที่จะมากกว่า ภายตัวเรา ก็ต้องจัดการเช่นเดียวกัน จึงแสดงธรรมไว้ 7 ประการ เปรียบด้วยกำแพง 7 ชั้น คือ

ศรัทธา เปรียบด้วยเสาระเนียด หิริ เปรียบด้วยคู โอดตปปะ เปรียบด้วยคันคูหรือเชิงเทิน พานุสัจจะ เปรียบด้วยอาวุธ วิริยารัมภะ เปรียบด้วยกำลังพล สติ เปรียบด้วยนายประตู ปัญญา เปรียบด้วยกำแพง เมื่อพร้อมด้วยธรรมะ 7 ประการ ดังกล่าวแล้ว บุคคลย่อมแคล้วคลาดจากข้าศึกภายนอกภายใน

ศรัทธา คือความเชื่อ ได้แก่เชื่อกรรมเชื่อผลแห่งกรรม เชื่อความที่สัตว์มีกรรมเป็นของๆ คน ใครทำดีก็ได้รับผลดี ใครทำชั่วก็ได้รับผลชั่ว คนทำชั่วได้ดีและทำดีได้ชั่วไม่มี แม้จะมีได้บ้างก็ด้วยบังเอิญ และเป็นการชั่วคราวไม่จริง ได้รับจนกว่ากรรมจริงๆ จะให้ผลเท่านั้น เหมือนคนอาบน้ำเย็นจริง อยู่ใกล้ไฟร้อนจริง คนอาบน้ำจะร้อนและคนอยู่ใกล้ไฟจะเย็นไม่มี

หิริ แปลว่าความละอายแก่ใจในการที่จะกระทำความชั่ว เกลียดกลัวขะเขย่งต่อความชั่ว เห็นความชั่วเป็นสิ่งที่โสโครกสกปรกเศร้าหมอง เหมือนบุคคลรักษาความสะอาด อาบน้ำชำระร่างกายแต่งกายสะอาดแล้ว ไม่ประสงค์จะเข้าใกล้สิ่งโสโครก หรือเกลียดแต่สิ่งโสโครกที่จะมาถูกต้องตัว ฉะนั้น

โอดตปปะ แปลว่าความสะดุ้งกลัวต่อผลของความชั่ว เห็นผลของความชั่วเป็นของที่น่าเกลียดน่ากลัว กล่าวคือเมื่อทำชั่วจะได้รับผลแห่งความชั่ว ทำให้เดือดร้อนใจในภายหลัง เหมือนบุคคลรู้ว่าไฟร้อนแล้วไม่กล้าจับไฟกลัวไฟไหม้มือหรือเหมือนบุคคลเว้นไม่เดินไปตามทางที่มีอันตราย เพราะกลัวจะได้ประสบอันตราย หรือเหมือนคนรักชีวิตเกลียดกลัวยาพิษ ฉะนั้น

พานุสัจจะ แปลว่าความเป็นผู้ได้ศึกษาเล่าเรียนมาก ได้แก่ความเป็นผู้คงแก่เรียน การศึกษาเล่าเรียนมาก มีความรู้มาก เป็นเครื่องกำจัดความไม่รู้ ทำให้เกิดความฉลาดในทางเสื่อม ฉลาดในทางเจริญ และฉลาดในการที่จะเว้นทางเสื่อม ดำเนินตามทางเจริญได้

วิริยารัมภะ ปรารถนาความเพียร หรือมีความเพียร คนมีความเพียรย่อมสามารถในกิจการกล้าได้กล้าเสียในทางที่ดี ไม่เห็นแก่ความเหน็ดเหนื่อยลำบาก มีความพากเพียรอดทน กล้าสู้ในการทำงานแม้ที่ยาก บากบั่นให้การทำงานสำเร็จผ่านพ้นไปได้

สติ ความระลึกได้ก่อนที่จะทำการงาน ก่อนแต่จะพูด ก่อนแต่จะคิด คิดก่อนเพื่อให้รอบคอบไม่ผิดพลาด วิธีที่จะให้ เกิดสติท่านให้นึกอยู่เสมอว่า "วันคืนล่วงไปๆ บัดนี้เราทำอะไรอยู่ บัดนี้เราเป็นอะไรอยู่ นึกอยู่อย่างนี้เสมอก็มีสติไม่ เผลอตัว ไม่มัวเมาประมาท มีบาลีว่า "สติ สัพพัตถุ ปตฺติยา สติจําปรารธนาในที่ตั้งปวง"

ปัญญา ความรอบรู้ หรือความรู้ทั่วถึง คือรู้คิดรู้ชั่ว รู้ผิดรู้ถูก รู้ได้รู้เสีย ปัญญาที่เกิดจากการฟังการศึกษา การค้นคิด พิจารณา การไต่ถามผู้รู้ การขีดเขียนกำหนดค่าจำไว้ รวมเรียกว่า หัวใจบัณฑิต คือ สุ. จิ. ปุ. ลิ. ที่รู้ๆ กันอยู่ทั่วไปแล้ว

รวมความว่าวิธีป้องกันตัวให้ปลอดภัย ต้องมีความเชื่อ ต้องละอายนบาป กลัวบาป มีความรอบรู้ มีความกล้าหาญ มีความระลึกถึงผู้สีก้าว และมีปัญญา เมื่อมีธรรมเป็นเครื่องมือนี้อันแล้ว จะไม่พลั้งพลาด ใครจะมาชักชวนให้ทำอะไร ในทางที่ไม่ดีไม่งาม หรือใครจะมาช่วยโยให้โทษให้เกลียดกับใคร เราก็รู้ทัน เช่น ใครจะมาช่วยให้เราไปทำกรรมที่ชั่ว เช่น ไปปลุกชิงวิ่งราวใคร ให้ไปเล่นการพนันที่ไหนเราก็ใช้ธรรม 7 อย่างนั้นเข้าเทียบดูว่าดีหรือไม่ สมควรหรือไม่ สมควร เมื่อเราใช้ศรัทธาเข้าจับ ใช้หิริโอตตปยะเข้าจับเป็นต้นแล้ว เราก็จะรู้ทันที่ว่าไม่ดี ไม่สมควร เป็นสิ่งที่ควรงด เว้น คนที่ประพฤติผิดประพฤติชั่ว ส่วนแต่คนที่ไม่มีธรรมเป็นเครื่องคุ้มครองใจทั้งนั้น คนมีธรรมสำหรับคุ้มครองใจ แล้วย่อมไม่ประพฤติชั่วประพฤติผิด

บ้านเมืองที่ไม่มีเสาระเนียดเป็นเครื่องป้องกันภายนอก ไม่ได้ขุดคูไว้เป็นเครื่องขัดขวาง ไม่ทำเชิงเทินไว้ป้องกันให้ แน่นหนา ไม่มีศัสตราวุธไว้ให้พร้อม ไม่มีกำลังพลไว้อุดหนุน ไม่มีคนคอยเฝ้าประตูป้องกัน ไม่ทำกำแพงไว้ให้แน่น หนา ถ้าข้าศึกจู่โจมมาก็เข้าได้ง่าย แต่เมื่อได้เตรียมเครื่องป้องกันไว้พร้อม ข้าศึกจู่โจมมาก็เข้าโจมตียากหรือเข้า ไม่ได้ฉันทใด คนเราแต่ละคนก็เหมือนกัน เมื่อไม่มีธรรมเป็นกำลังภายใน มีแต่ใจเปล่าๆ เหมือนบ้านเมืองไม่มีรั้วรอบ ขอบชิด ก็ทนต่ออารมณ์ฝ่ายต่ำไม่ได้ เมื่ออารมณ์ไม่ดีมากระทบก็เป็นไปทันที

ใครมาหลอกก็เชื่อตามคำหลอก ใครมาชวนก็เชื่อตามคำชวน ใครชักก็เข้าไปตามเรื่องที่ถูกชัก ความกำหนด รักใคร่ ความโลภ ความโกรธ ความหลง อิจฉาริษยา อยากได้ใครดี อยากมีอยากจน เกิดขึ้นครอบงำใจเพราะคนไม่มีธรรม ทั้งสิ้น ถ้าเรามีธรรมะ 7 ประการอยู่ประจําใจ ใครจะมาหลอกก็มาหลอกเราไม่ได้ เพราะมีศรัทธาเชื่อกรรมเชื่อผลของ กรรมอยู่แล้ว เรามีความละอายนบาปเกรงกลัวต่อผลของบาป ได้เล่าเรียนศึกษามากแล้ว มีความเพียรกล้าในการละ ชั่ว ประพฤติดีอยู่แล้ว มีสติปัญญาอยู่แล้ว เหมือนบ้านเมืองที่มีเครื่องป้องกันทั้ง 7 ชั้น

ข้าศึกเข้าทำร้ายลำบากหรือเข้าไม่ได้ คนที่เสียคน โดยเฉพาะเด็กวัยรุ่นที่เสียคน ไปมากมายน ต้องได้รับสัญญาใหม่ ว่า อันธพาล ทางราชการต้องจัดสถานที่ให้อยู่ใหม่ที่ลาดยาวเป็นต้น ก็คนดีๆ ทั้งนั้นแต่ทำไปเพราะหลงผิดชั่วขณะ ครั้น แล้วก็คือเขยตัวเห็นชั่วเป็นคนดี จิตใจมีดีมีดีไปหมด มารดาบิดาครูอาจารย์ จะเดือดร้อนเสียหายอย่างไร ไม่ยอมรับรู้ ด้วย กลายเป็นผู้ก่อทุกข์ให้พ่อแม่ อันที่จริง ไม่มีใครอยากเป็นเช่นนั้นเลย แต่เป็นเพราะประมาทผลั้งผลอ ที่ประมาท พลังผลอก็เพราะขาดธรรมเป็นหลักใจ

จึงขอชักชวนให้ช่วยกันนึกถึงเรื่องนี้ให้มากๆ ให้ช่วยตักเตือนลูกหลาน เด็กๆ ก็ให้เห็นใจพ่อแม่ว่า เมื่อเราเสียไปแล้ว ท่านจะมีความโทมนัสสักเพียงใด กลายเป็นก่อทุกข์ให้พ่อแม่ผู้หวังดีต่อเรา ขออย่าเป็นผู้ประมาท หาโอกาสศึกษา ธรรมปฏิบัติธรรมกันเถิด เราจะได้อยู่เย็นเป็นสุขนอนตาหลับไม่ต้องเกรงภัย

ขอความสุขความเจริญจงมีแก่ท่านผู้ฟังทุกท่านๆ